

Романчукевич В.В.

докторант

ДВНЗ «Університет банківської справи»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9393-5590>**Romanchukevich Vitalii**

State University of Banking

ВИМОГИ ДО ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ТИПОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

REQUIREMENTS FOR STATE FINANCIAL POLICY AND ITS TYPOLOGY IN THE CONTEXT OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті запропоновано комплексне дослідження теоретико-методологічних засад формування вимог до державної фінансової політики (далі – ДФП) та розробка практичних рекомендації щодо типології у контексті забезпечення економічного розвитку. Подано характеристику вимог до державної фінансової політики у контексті забезпечення економічного розвитку та класифікацію типів ДФП. Сформований поділ елементів, які формують сутність економічного розвитку. У статті зазначається, що на сучасному етапі розвитку світової спільноти організаційна будова системи управління фінансами постійно ускладнюється. Акцентовано увагу на тому, що у процесі формування ДФП стан економіки слід розглядати як, які визначають її цілі та завдання, тобто є передумовою для перегляду ДФП. Визначено, що для економічного розвитку характерним є поєднання кількох напрямів його виникнення та напрямів прояву у єдиний комплекс взаємопов'язаних елементів, що визначає його прямиї і опосередкований вплив на ідентифікацію вимог до ДФП.

Ключові слова: державна фінансова політика, економічний розвиток, фінансова система, національна економіка, управління фінансами, фінансові відносини.

В статье предложено комплексное исследование теоретико-методологических основ формирования требований к государственной финансовой политике (далее – ГФП) и разработка практических рекомендаций по типологии в контексте обеспечения экономического развития. Дана характеристика требований к государственной финансовой политике в контексте обеспечения экономического развития и классификацию типов ГФП. Сформировано разделение элементов, которые формируют сущность экономического развития. В статье отмечается, что на современном этапе развития мирового сообщества организационное строение системы управления финансами постоянно усложняется. Акцентируется внимание на том, что в процессе формирования ГФП состояние экономики следует рассматривать как, определяющее ее цели и задачи, то есть как предпосыл для просмотра ГФП. Определено, что для экономического развития характерно сочетание нескольких направлений его возникновения и направлений проявления в единый комплекс взаимосвязанных элементов, определяет его прямое и опосредованное влияние на идентификацию требований к ГФП.

Ключевые слова: государственная финансовая политика, экономическое развитие, финансовая система, национальная экономика, управление финансами, финансовые отношения.

The article proposes a comprehensive study of the theoretical and methodological foundations of the formation of requirements for state financial policy (in the following – SFP) and the development of practical recommendations on typology in the context of ensuring economic development. The characteristics of the requirements for state financial policy in the context of ensuring economic development and the classification of SFP types are given. Formed a separation of the elements that form the essence of economic development. The article notes that at the present stage of development of the world community, the organizational structure of the financial management system is constantly becoming more complicated. Attention is focused on the fact that in the process of the formation of the SFP, the state of the economy should be considered as determining its goals and objectives, that is, a prerequisite for viewing the SFP. It is argued that a correct understanding of what constitutes economic development is the basis for the formation of an effective SFP. Some issues of the state financial policy in the writings of famous domestic economists are investigated. The direct and indirect impact of economic development on the identification of SFP requirements is analyzed. Considering

the requirements of SFP in the context of economic development, it is advisable to consider in the context of three main complex requirements. The term "modernization" in a broad and narrow sense is explored. It is determined that the connection of the processes of modernization of the SFP with the achievement of certain characteristics of the state of the financial system in the future actualizes the need to study the SFP typology, depending on the tasks to be solved in society and the nature of the regulation of social relations. It is summarized that SFP is a type of financial policy that will apply at all levels of the modern architecture of the world financial system. It is determined that a combination of several directions of its occurrence and directions of manifestation into a single complex of interrelated elements is characteristic for economic development, determines its direct and indirect influence on the identification of requirements for SFP.

Key words: state financial policy, economic development, financial system, national economy, financial management, financial relations.

Постановка проблеми. Спільними елементом всіх підходів до розуміння поняття ДФП є беззаперечне визнання дослідниками її спрямування на досягнення економічного розвитку, ідентифікованого у певних кількісних і якісних характеристиках бажаного стану фінансової системи у майбутньому, тобто метастану фінансової системи національної економіки країни. Тому правильне розуміння того, що саме являє собою економічний розвиток є основою для формування дієвої ДФП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання сталого розвитку, його економічного забезпечення та державної фінансової політики розглянуто в працях відомих вітчизняних економістів, таких як В. Александрова, В. Гець, Ю. Зайцев, Б. Данилишин, В. Костицький, М. Крупка, С. Онишко, А. Чухно, В. Федоров, В. Опарін, І. Радіонова та інші.

Проблемам державної фінансової політики присвячено чимало праць відомих зарубіжних вчених, а саме Д. Кларка, Р. Лукаса, Б. Твісса, Дж.М. Кейнса, Й. Шумпетера та інших.

Постановка завдання. поглиблення теоретико-методологічних засад формування вимог до державної фінансової політики та розробка практичних рекомендації щодо типології у контексті забезпечення економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах економічний розвиток слід розуміти якісну зміну способів використання засобів виробництва економічних благ (в тому числі за рахунок інновацій), що призводить до суттєвого покращення рівня економічного добробуту населення, водночас не приносячи шкоди навколишньому середовищу.

Елементи, які формують сутність економічного розвитку, на нашу думку, можуть бути поділені на:

– напрями виникнення (складові) економічного розвитку, тобто елементи у розрізі яких відбуваються якісні зміни в економіці, накопичення й поєднання яких призводить до економічного розвитку (збільшення запасів фізичного та людського капіталів[4], якісні зміни

продуктивних сил), які при формуванні ДФП закладаються в основу визначення її стратегічних і тактичних завдань;

– політика сталого розвитку, складовими якої виступають екологічна політика, грошово-кредитна політика [8] та економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, екологізації промислового виробництва [6,7];

– напрями прояву економічного розвитку, тобто очікуваний результат, зміни, виникнення яких свідчить про досягнення економічного розвитку (нарощення суспільного виробництва, покращення добробуту суспільства).

При цьому, як справедливо зазначає Т. Огаренко [1], економічний розвиток, який виявляється у збільшенні обсягів суспільного виробництва за рахунок удосконалення продуктивних сил і способу їх поєднання, є передумовою для розвитку економіки загалом.

У свою чергу, вважаємо необхідним акцентувати увагу на тому, що у процесі формування ДФП стан економіки слід розглядати як сукупність умов, які визначають її цілі та завдання, тобто є передумовою для перегляду ДФП. Таким чином, економічний розвиток має як прямий, так і опосередкований вплив на ідентифікацію вимог до ДФП. Так, з одного боку, такі вимоги є похідними від змісту складових економічного розвитку (опосередкований вплив), оскільки дієвість ДФП досягається лише за умови встановлення чітких зв'язків її елементів із елементами економічного розвитку, метастану фінансової системи з очікуваними характеристиками метастану національної економіки країни загалом. З іншого боку, зміст ДФП завжди базується на оцінках поточного стану розвитку економіки (прямий вплив).

У загальному вигляді описаний вище концепт подано на рис. 1.1.

На нашу думку, вимоги до ДФП у контексті забезпечення економічного розвитку доцільно розглядати у розрізі трьох основних комплексних вимог:

– обмеженої економічності і збалансованості (передбачає, що ДФП завжди має формуватися на засадах раціонального поєднання і збалансованості соціальної доцільності і економічної ефективності, тобто з урахуванням меж економічності, які визначаються обмеженістю природних ресурсів, станом навколишнього природного середовища і потребою збереження природного потенціалу для майбутніх поколінь;

– інноваційність (визначення пріоритетів ДФП завжди пов'язане із пошуком оптимальних шляхів фінансування інновацій, насамперед, технологій з покращення процесу переробки ресурсів);

– модернізація (тобто скерованість на постійне впровадження у фінансових відносинах ознак сучасності, фінансування прогресивних трансформацій у суспільстві згідно з прийнятою шкалою змін відповідно до динамічно змінюваних умов життєдіяльності суспільства та визначених характеристик метастану фінансової системи).

Слід зауважити що термін «модернізація», який походить від англійського «modernization», тобто «осучаснення» та застосовується для опису різнопланових одночасних змін, будь-яких динамічних, свідомо регульованих та якісних покращань у різних сферах соціуму, відносно ДФП може використовуватися у двох контекстах:

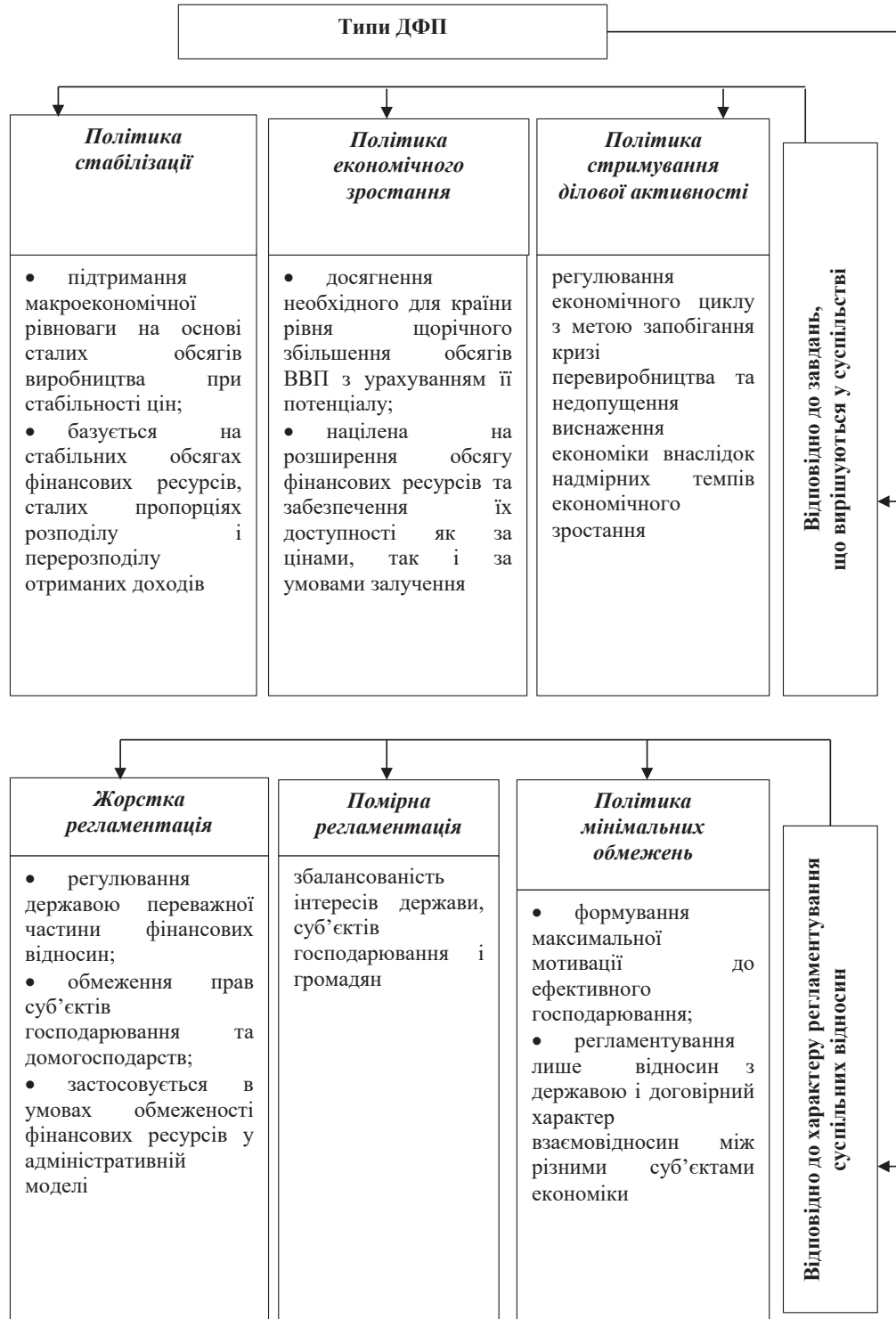
Рис. 1. Вимоги до державної фінансової політики у контексті забезпечення економічного розвитку

Джерело: розроблено автором

– у широкому значенні, під модернізацією ДФП слід розуміти динамічні процеси цілеспрямованого свідомо регульованого якісного покращення фінансової системи країни на основі прогресивних трансформацій, які відповідають потребам сучасності й визначеним характеристикам її очікуваного метастану (стану у майбутньому);

– у вузькому значенні – як описану вище вимогу до ДФП у контексті забезпечення економічного розвитку.

Зв'язок процесів модернізації ДФП із досягненням певних характеристик стану фінансової системи у майбутньому актуалізує потребу дослідження типології ДФП залежно від завдань, що вирішуються в суспільстві та

Рис. 2. Класифікація типів ДФП

Джерело: розроблено автором

характеру регламентування суспільних відносин (рис. 1.2).

Основою для поділу ДФП відповідно до завдань, що вирішуються в суспільстві, є класифікація, запропонована С. Фішером, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі [2], яка передбачає диференціацію фінансової політики на такі види, як політики стабілізації, економічного зростання і обмеженого обсягу ділової активності.

З іншого боку, тип фінансової політики, як зазначає В. Опарін [3], визначається характером регламентування фінансових відносин у суспільстві, яке може здійснюватись державою в законодавчій (розроблення та прийняття нормативно-правових актів, що створюють основу для здійснення фінансової діяльності) та адміністративній (надання прав регулювання фінансових відносин органам державного управління) формах. За ознакою характеру регламентування суспільних відносин ДФП поділяється на три типи: жорстка регламентація, помірна регламентація, політика мінімальних обмежень.

Нам вбачається, що на сучасному етапі розвитку світової спільноти організаційна будова системи управління фінансами постійно ускладнюється, що виявляється у формуванні нової ієрархії зв'язків між її елементами. За таких умов, на нашу думку, доцільно розрізнити в процесі реалізації фінансової політики рівні, що відповідають сучасній архітектурі світової фінансової системи – мікро- (рівень окремих суб'єктів господарювання), мезо- (рівень економічних груп суб'єктів господарювання, утворених за певною ознакою в середині країни (територіальною, галузевою тощо), макро- (на рівні національної економіки), мега- (міжнародний рівень). Це рівні також слід розглядати з позиції їх ролі у процесі реалізації ДФП. За цією ознакою можна говорити про взаємодію між зазна-

ченими вище рівнями і їх поділ на рівні сприйняття впливу (всі із означених вище рівнів) та рівні реалізації ДФП (макро-, мезо- й мега).

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що ДФП є різновидом фінансової політики, що провадиться на всіх рівнях сучасної архітектури світової фінансової системи, хоча безпосередньо реалізується на трьох з них – мезо-, макро- і мега- рівнях. Сучасне розуміння поняття ДФП базується на ідентифікації його змісту як сукупності різноманітних заходів, що спрямовані на оптимальне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів з метою досягнення економічного розвитку, ідентифікованого у певних кількісних і якісних характеристиках бажаного стану фінансової системи у майбутньому (метастану фінансової системи національної економіки країни).

При цьому в сучасних умовах економічний розвиток слід розуміти як зміну способів використання засобів виробництва економічних благ (в тому числі за рахунок інновацій), що призводить до суттєвого покращення рівня економічного добробуту населення, водночас не приносячи шкоди навколишньому середовищу. Для економічного розвитку характерним є поєднання кількох напрямів його виникнення (закладаються в основу визначення комплексу завдань ДФП) та напрямів прояву (визначають досягнення цілей ДФП) у єдиний комплекс взаємопов'язаних елементів, що визначає його прямиї і опосередкований вплив на ідентифікацію вимог до ДФП. Слід виділяти три основні комплексні вимоги до ДФП у контексті забезпечення економічного розвитку – обмежена економічність і збалансованість, інноваційність, модернізація.

Список використаних джерел:

1. Огаренко Т. Ю. Категорії «економічний розвиток» і розвиток економіки: суть та співвідношення. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 265 – 270.
2. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. 2 англ. изд. М. : Дело ЛТД, 1995. 864 с., с. 512-513.
3. Опарін В. М. Засади структурно-орієнтованої фінансової політики держави в перехідній економіці. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/5556/1/271%20-%20279.pdf>. (дата звернення: 15.04.2020).
4. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку – Національна академія наук України, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України". Віддруковано у ВПЦ „Експрес”, 2009. – 864 с.
5. Данилишин Б.М., *Екологічна складова політики сталого розвитку: монографія*. БМ Данилишин. Юго-Восток, 2008. 89, 2008.
6. Данилишин Б.М., Костицький В.В. Сталий розвиток України: реалії і проблеми на зламі століть / [В. В. Костицький та ін.] // Малий і середній бізнес. – 1999. – № 5-6.
7. Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні) / В. В. Костицький ; Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. – К. : УСП МСБ "Eusmeu", 2003. – 772 с. – (Серія "Екологічна бібліотечка" ; № 5) (Бібліотечка журналу "Малий та середній бізнес").
8. Романчукевич В. В. Теоретичні проблеми грошово-кредитної політики України в умовах глобалізації економіки/ Романчукевич В.В.// Київ: Видавничий дім «АртЕк». 2018. – 118 с.

References:

1. Ogarenko T.Y. (2013) Kategoriji «ekonomichnyj rozvytok» i rozvytok ekonomiky: sutj ta spivvidnos-hennja. [Categories "economic development" and economic development: essence and correlation. Sustainable economic development]. № 4. P. 265 – 270.
2. Fisher S., Dornbush R., Shmalenzi R. (1995) Ekonomika [Economics] P.864, P. 512-513.
3. Oparin V.M. Zasady strukturno-orijentovanoji finansovoji polityky derzhavy v perekhidnij ekonomici [Fundamentals of the structure-oriented financial policy of the state in transition economy.] Available at: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/5556/1/271%20-%20279.pdf>. (accessed: 04/15/2020).
4. Geyets V.M. Society, State, Economics: Phenomenology of Interaction and Development – National Academy of Sciences of Ukraine, SI "Institute of Economics and Forecasting NAS of Ukraine". Printed at the Express Center, 2009. – 864 p.
5. Danylyshyn BM, Ecological component of sustainable development policy: monograph. BM Danil-ishin. Southeast, 2008. 89, 2008.
6. Danylyshyn B.M., Kostytsky V.V. Sustainable development of Ukraine: realities and problems at the turn of the century / [V. V. Kostytsky, etc.] // Small and medium business. – 1999. – № 5-6. dium Business”).
7. V.V. Kostytsky. Transition ecology: law, state, economy (economic and legal mechanism of environ-mental protection in Ukraine) / VV Kostytsky; Institute for Legislative Predictions and Legal Exper-tise. – K.: SMB Eusmeu SME, 2003. – 772 p. – (Series “Ecological Library”; # 5).
8. Romanchukevich V.V. Theoretical problems of monetary policy of Ukraine in the conditions of glo-balization of the economy / Romanchukevich VV // Kiev: ArtEk Publishing House. 2018. – 118 p.